

Коломієць О. Л.,
кандидат філософських наук,
викладач кафедри соціально-гуманітарних та правових дисциплін
факультету забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ БОЙОВОГО ДУХУ ПРИ ВИКОНАННІ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ

З середини XVII століття у Європі зародились дві військові організаційні системи, це пруська і французька армійські системи які будувались на різних принципах і конкурували між собою як на полі бою, так і теоретично, як антагоністичні по своїй сутності.

Основними характеристиками пруської армійської системи були наступні якості:

- жорстка дисципліна та централізоване командування;
- чіткість наказів командування;
- стандартизація підготовки офіцерів через військові академії;
- розробка детальних планів операцій;
- створення професійної армії, орієнтованої на тривалу службу;
- аристократичність офіцерського корпусу [1, с. 102].

Основними характеристиками французької армійської системи були наступні якості:

- масова мобілізація, концепція «levee en masse»;
- децентралізоване командування. Наполеон популяризував концепцію "ініціативи підлеглих", що дозволяла командирам на місцях приймати рішення залежно від ситуації;
- інноваційні тактики. Французька армія широко використовувала маневреність і гнучкість у бойових діях. Наполеонівські корпуси були незалежними формуваннями, здатними діяти самостійно, але координовано;
- соціальна мобільність. Офіцерами могли стати люди без дворянського походження, що значно підвищувало мотивацію;
- мораль і патріотизм. Французькі солдати часто воювали з високим бойовим духом через ідеали Революції, такі як свобода, рівність і братерство [2].

У цьому протистоянні пруська система робила акцент на порядок, професіоналізм і суворе дотримання наказів, а французька – покладалася на ініціативу, масову мобілізацію та гнучкість. Обидві ці системи стали основами формування європейських армій, з часом запозичуючи з ідеологічно протилежної системи найбільш ефективні методики. Росія під оголенням Петра I запозичила пруську систему управління військами [1, с. 105].

Українська армійська система є спадкоємицею радянського, а відтак і прусько-російського типу управління військами. Але, як показує практика, український архетип відрізняється від російського і французька модель

управління нам підходить більше, а відтак є більш ефективною. Прикладом може слугувати ефективність наших військ у 22-му році, коли організація військ мала більш горизонтальну структуру на відміну від сучасної.

Однією з проблем з якою зіштовхнулась сучасна українська армія, це самовільне залишення місця несення служби військовослужбовцями нижчих ланок; починаючи від солдата і закінчуючи молодшим офіцерським складом. На нашу думку, причин такого вчинку можна виділити декілька:

- по-перше, втрати найбільш вмотивованих військовослужбовців мобілізованих на початку широкомасштабної війни, левову частку яких складала добровольці і їхню заміну на тих, «кого зловили»;

- по-друге, оговтання від афекту раптовості офіцерів середньої ланки і побудова ними відносин з підлеглими у звичайному для них прусько-російському стилі командування. Тут, до речі слід зробити дефініцію до поняття «командування». Яке слід було б намагатися перетворити у поняття «управління».

Отже, можна констатувати, що ці два фактора, визначимо їх як «зовнішній» і «внутрішній» значно впливають на морально-психологічний стан військовослужбовця, а саме на його бойовий дух.

Бойовий дух – визначають як «...одне з основних понять військової психології та військової етики. В контексті даних наук «бойовий дух» означає спроможність і готовність військовослужбовця, підрозділу, частини, з'єднання та збройних сил в цілому до протистояння труднощам і позбавленням, постійну націленість на перемогу» [3].

Це відбувається через відчуття безвихідності. Боєць знаходиться постійно під пресингом і ворогів і «своїх». Замість отримання підтримки від командування з яким нижчі військові чини безпосередньо спілкуються, вони отримують тиск, а почасти й брехню, лише б виконали бойове завдання. Все це призводить до зневіри, що тягне за собою підсилення почуття страху в модусі тривожності. Тривога ж є основоположним феноменом буденного буття [4]. Тобто, ми маємо витіснення тривожністю іншого основоположного феномена буденного виміру буття – турботи. Окрім того, війна змішує буденний вимір буття з граничним [5, с. 63], що в контексті розгляду феномену тривожності призводить до набуття ним ознак жахливості. І це не психологічний стан який би носив перманентний характер, це онтологічне постійне перебування в неможливому для людини стану існування. Тому, для допомоги військовослужбовцям нижчих чинів у вирішенні онтологічної проблеми існування у фронті й психологічної – підсилення бойового духу, ми вважаємо за доцільне, зменшити концепцію жорсткої вертикалізації влади в усіх силах спротиву та збільшити принцип автономності в управлінні притаманний «французькій системі управління військами».

Наслідком цього стане суб'єктивація військовослужбовця у відносинах між командиром та підлеглим, підвищення бойового духу та часткового вирішення проблеми СЗЧ в українській армії.

Список використаних джерел:

1. Варакута, В. П. Історія війн та воєнного мистецтва навч. посіб. / В. П. Варакута. – Х.: Акад. ВВ МВС України, 2012. – 555 с. URL:<https://ru.scribd.com/document/479776332/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD-pdf>, (дата звернення: 20.01.2025).
2. Войтович Л. В. Голубко В. Є. Історія війн і військового мистецтва. У трьох томах. Том 2. Від професійних найманих армій до масових (мобілізаційних) армій (початок XVI ст. — початок XX ст.). Х.: Фоліо, 2018. 974 с. URL:<https://books.google.com.ua/books?id=MQDfDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false> (дата звернення: 20.01.2025).
3. Феномен бойового духу і сучасна наука / Л. М. Будагьянц, В. М. Грицюк // Вісник Національного університету оборони України. 2011. Вип. 4. С. 22-26. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2011_4_6, (дата звернення: 20.01.2025).
4. Философская антропология: словарь / под ред. Н. Хамитова. К.: КНТ, 2011. 472 с.
5. Коломієць О. Соціокультурний вимір проблеми гібридної війни. / Вісник Львівського університету. Випуск 49. URL:http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/49_2023/7.pdf, (дата звернення: 20.01.2025).